

สรุปผลการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน (Coaching) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘
แผนการสอน เรื่อง “เทคนิคการเขียนงานวิจัย...สู่การใช้การจัดการดินเสื่อมโทรมเชิงพื้นที่”

๑. หัวข้อ เทคนิคการเขียนงานวิจัย...สู่การใช้การจัดการดินเสื่อมโทรมเชิงพื้นที่
๒. ผู้รับผิดชอบ นายจักรพันธ์ เกาสระคู ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการจัดการดินเสื่อมโทรม กวจ. กรมพัฒนาที่ดิน
๓. วัตถุประสงค์ เพื่อให้มีความเข้าใจในงานวิจัย/โครงการด้านการ การบูรณาการเครือข่ายงานวิจัยเชิงพื้นที่
๔. ระยะเวลา ๑๕ นาที
๕. สถานที่ ห้องประชุม กวจ ชั้น ๗ กรมพัฒนาที่ดิน วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘
๖. จำนวนผู้เข้าร่วมรับฟัง
ประกอบด้วย นักวิชาการ นักวิจัย เจ้าหน้าที่ และผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน ๖๒ คน

หน่วยงาน	จำนวนผู้เข้าร่วม (คน)
กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน	๒๑

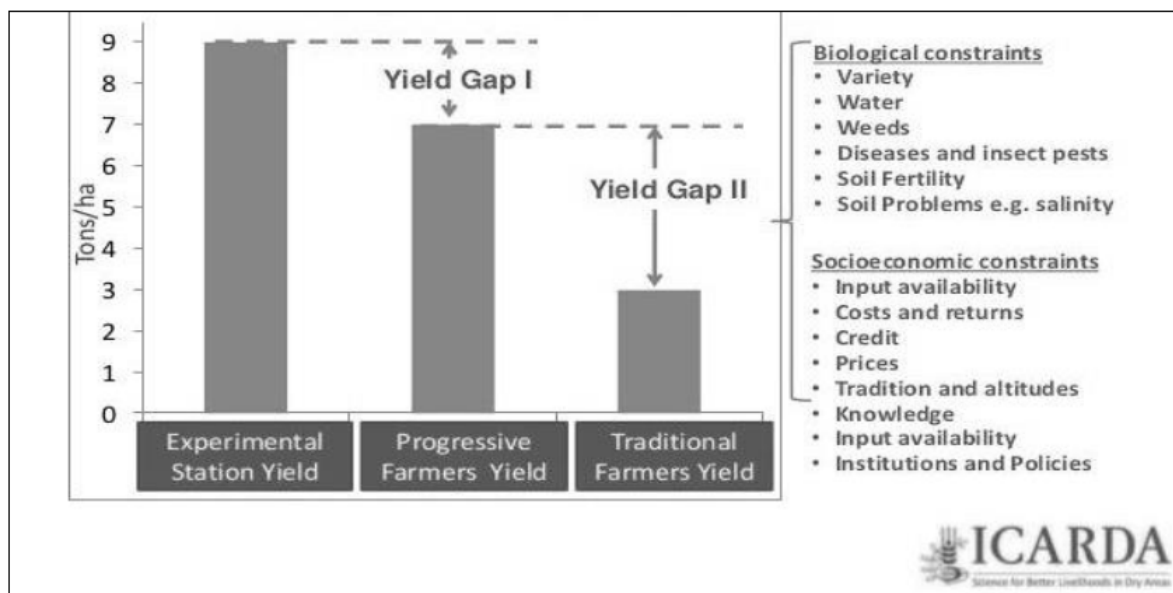
๗. หลักสูตร/ เนื้อหา
 - ๑.ธรรมชาติของผลผลิตพืช
 ๒. การวิจัยในพื้นที่
 ๓. แนวทางการวิจัยระบบการทำฟาร์ม (Farming Systems Research : FSR)
 ๔. การบูรณาการเครือข่ายงานวิจัยเชิงพื้นที่
 ๕. สรุปกระบวนการวิจัยพัฒนาและทดสอบเทคโนโลยีการผลิตพืช แบบมีส่วนร่วมกับเกษตรกร
- การประเมินผล
 ๑. สังเกตความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม
 ๒. ถามตอบแลกเปลี่ยน เทคนิค ความเข้าใจ ในการการกำหนดและเลือกปัจจัยตัวชี้วัดงานวิจัย ด้านการพัฒนาที่ดิน
๘. สรุปผลการดำเนินงาน

1.ธรรมชาติของผลผลิตพืช

เมื่ออยู่ในงานวิจัยของนักวิจัย แปลงเกษตรกรก้าวหน้า และแปลงเกษตรกรรายย่อยจะมีความแตกต่างกัน ช่องว่างผลผลิตพืช (Yield Gap) ที่แตกต่างกันนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากความรู้และประสบการณ์ของผู้ผลิต ส่วนหนึ่งเกิดจากลักษณะประจำพันธุ์ของพืชนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมดิน น้ำ อากาศ และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการจัดการปัจจัยการผลิตในการผลิตพืช การยกระดับผลผลิตของเกษตรกรรายย่อยไม่ให้ห่างจากงานวิจัยมากนัก คือ

งานหนึ่งของนักวิจัยที่ทำงานในพื้นที่ ในการนำผลงานวิจัยจากงานวิจัยมาปรับใช้ใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และเงื่อนไขของเกษตรกร ดังแสดงดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ แสดงผลผลิตที่ได้จากงานวิจัยของนักวิจัย แปลงเกษตรกรก้าวหน้า และแปลงเกษตรกรรายย่อยจะมีความแตกต่างกัน

ที่มา : International Center for Agricultural Research in the Dry Areas Central & West Asia and North Africa (๒๐๑๔) : Where Wheat Improvement Matters

๒. การวิจัยในพื้นที่

เพราะมีความแตกต่างระหว่างงานวิจัยและพื้นที่เกษตรกร เทคโนโลยีที่คิดค้นในงานวิจัยจึงจำเป็นต้องมาทำการทดสอบปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เกษตรกรก่อนแนะนำให้เกษตรกรนำไปใช้ และต้องดำเนินการภายใต้การจัดการของเกษตรกร จึงจะทำให้ผลงานวิจัยหรือเทคโนโลยีนั้นได้รับการยอมรับและนำไปใช้ปฏิบัติได้ง่ายและรวดเร็ว การวิจัยในพื้นที่เป็นการวิจัยที่ดำเนินการด้วยการร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับเกษตรกรภายใต้สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขของชีวิตจริง การวิจัยจะค้นหาปัจจัยจำกัดในการผลิต และทดสอบศักยภาพในการแก้ไขภายใต้ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ สังคม ในพื้นที่โดยการวางแผนอาจเป็นการออกแบบและจัดการโดยทีมนักวิจัย หรือออกแบบโดยนักวิจัยและจัดการโดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกร หรือร่วมกันออกแบบ และเกษตรกรดำเนินการทดลอง

๒.๑ หลักการของงานวิจัยในพื้นที่

The Farmer : เกษตรกร

The Farmer's Land : ที่ดินเกษตรกร

The Farmer's Involvement : บทบาทและการร่วมมือของเกษตรกร

The Farmer's Environment : สภาพแวดล้อมของเกษตรกร

๒.๒ ประเภทของงานวิจัยในพื้นที่

- Experimental OFR

เป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาเทคโนโลยีหรือนำเทคโนโลยีจากศูนย์วิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาในพื้นที่เกษตรกร โดยมีลำดับของการดำเนินงานคือ

- นักวิจัยจัดการ (researcher-managed trials)
- นักวิจัยและเกษตรกรร่วมกันจัดการ (researcher/farmer-managed trials)
- เกษตรกรจัดการ (farmer-managed trials)

กระบวนการนี้จะเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขต่างๆในการผลิตพืช คือเงื่อนไขเชิงชีวภาพจะลดลงไปพร้อมกับบทบาทของนักวิจัย ขณะที่เงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมและบทบาทเกษตรกรจะมีมากขึ้นตามลำดับ ความเหมาะสมของเทคโนโลยีในขั้นตอนนี้ยังเน้นในด้านการวัดผลทางชีวภาพและเทคนิค

Developmental OFR

เป็นกระบวนการวิจัยต่อการทดลองหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นการวิจัยที่จะนำไปสู่การนำไปปฏิบัติจริงที่เหมาะสมกับระบบการทำฟาร์มของเกษตรกร เน้นการมีส่วนร่วมของนักวิจัย นักส่งเสริม และเกษตรกร นำไปสู่การขยายการผลิต การวัดผลเทคโนโลยีในขั้นตอนนี้เน้นที่การยอมรับของเกษตรกร

๓. แนวทางการวิจัยระบบการทำฟาร์ม (Farming Systems Research : FSR)

งานวิจัยระบบการทำฟาร์ม เริ่มต้นขึ้นในวงวิชาการประมาณ ปี ๒๕๒๑ และได้รับการพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการนำแนวความคิดนี้มาใช้ สำคัญอยู่ที่เน้นความเข้าใจเชิงระบบมากกว่าการยึดถือขั้นตอนดำเนินงาน ปัจจุบันแนวทางระบบการทำฟาร์มควรมีการนำมาผสมผสานกับแนวทางการวิจัยระบบการปลูกพืช การทดสอบในไร่นา และการวิจัยแบบมีส่วนร่วมอื่น ๆ

๔. แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

ขั้นตอนการปฏิบัติการ ๔ ขั้นตอน คือ

- ๔.๑ ขึ้นวางแผน (Planning)
- ๔.๒ ขึ้นปฏิบัติการ (Acting)
- ๔.๓ ขึ้นสังเกตการณ์ (Observing)
- ๔.๔ ขึ้นสะท้อนผลปฏิบัติ (Reflecting)

จากนั้นมีการปรับปรุงผล (Re-planning) เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่เป็นที่พึงพอใจ

๕. สรุปกระบวนการวิจัยพัฒนาและทดสอบเทคโนโลยีการผลิตพืช แบบมีส่วนร่วมเกษตรกร

